

KVALITATĪVA KULTŪRAS NOTIKUMA RADĪŠANA BĒRNU UN JAUNIEŠU AUDITORIJAI

ROKASGRĀMATA

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Norwegian Embassy

Sastādītājas: Aija Lūse un Kristīne Bramberga

Tulkojums: Kristīne Bramberga

Dizains un makets: Kaiva Dombrovska

Korektors: Baiba Tjarve un Ilona Kunda

Rokasgrāmata tapusi ar Norvēģijas Karalistes vēstniecības un
EEZ grantu finansiālu atbalstu

ISBN 978-9934-8959-0-6

Rīga, 2020

IEVADS

Laikā, kad dzīves kvalitāti aizvien vairāk nosaka cilvēku spēja būt radošiem, kritiski domājošiem, inovatīviem un uz sadarbību orientētiem, visā pasaulē pieaug kultūras izpratnes un izpausmes kompetences loma. Tā attīstās jau agrīnā vecumā un jo īpaši skolas gados, iepazīstot kvalitatīvu kultūras piedāvājumu. Lai apspriestu kvalitatīva kultūras piedāvājuma radīšanu bērnu un jauniešu auditorijai un kultūrizglītības programmas skolu mācību procesā, 2019. gada 7. novembrī ar EEZ grantu atbalstu Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja Kolonnu zālē notika Kultūras ministrijas organizēta starptautiska konference, kurā uzstājās Latvijas, Norvēģijas un Portugāles kultūras un izglītības jomas profesionāli un eksperti. Konferences dalībniekiem tā bija iespēja izzināt jau esošo labo praksi, radot bērniem un jauniešiem iespējas saskarties ar kultūras norisēm, kā arī kopīgi meklēt atbildes uz jautājumu, kas ir kvalitatīvs kultūras produkts bērniem un jauniešiem un kā nodrošināt kultūras produktu piemērotību, ilgtspēju un mobilitāti.

Lai apkopotu konferencē izskanējušo pieredzi un idejas un padarītu tās pieejamas plašākai profesionāļu auditorijai, Kultūras ministrija sadarbībā ar Latvijas Kultūras akadēmiju un Norvēģijas Karalistes vēstniecību ir izveidojusi rokasgrāmatu (latviešu un angļu valodā), kas būs noderīga, plānojot un īstenojot kultūras notikumus bērnu un jauniešu auditorijai.

Ar EEZ grantu atbalstu 2020. gadā tiks uzsākta EEZ programmas „Reģionu attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība” atklātā konkursa „Atbalsts profesionālās mākslas un kultūras produktu radīšanai bērnu un jauniešu auditorijai” ieviešana. EEZ granti ir Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas valstu finansiāls ieguldījums zaļas, konkurētspējīgas un iekļaujošas Eiropas veidošanā. EEZ grantu galvenais mērķis – samazināt ekonomiskās un sociālās atšķirības Eiropā un stiprināt divpusējās attiecības starp donorvalstīm un 15 ES valstīm Centrālajā Eiropā, Dienvidēiropā un Baltijā.

ATSKATS UZ KONFERENCI

LATVIJAS UN NORVĒGIJAS PIEREDZE KULTŪRAS SKOLAS SOMAS ĪSTENOŠANĀ

Latvijā kopš 2018. gada tiek īstenota kultūrizglītības programma „Latvijas skolas soma”, kas tika izveidota un aprobēta Latvijas valsts simtgades programmas ietvaros un ko administrē Kultūras ministrijas Latvijas valsts simtgades birojs.

Kļūstot par valsts simtgades programmas vērienīgāko notikumu, programma iemieso pārliecību, ka Latvijas valsts iepazīšana caur kultūras un mākslas norisēm ir nozīmīga, stiprinot jaunās paaudzes pilsoniskumu un paaugstinot izglītības kvalitāti. Būtiski, ka programma ir visaptveroša, šo iespēju nodrošinot bērniem un jauniešiem visā Latvijā neatkarīgi no sociālekonomiskā stāvokļa.

Programma darbojas klātienēs pamata un vidējās vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, nodrošinot vairāk nekā 200 000 skolēniem iespēju vismaz vienu reizi mācību semestra laikā apmeklēt norises, kas ļauj nepastarpināti iepazīt Latvijas kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes (skatuves mākslā, mūzikā, vizuālajā mākslā, literatūrā, dejā, arhitektūrā, dizainā un kino), sasaistot šo pieredzi ar mācību un audzināšanas darba saturu. „Latvijas skolas soma” veidota kā starpdisciplināra programma, kas veicina izglītības un kultūras jomu koordinētu rīcību jaunu auditoriju attīstībai un piedāvājumu kvalitātes uzlabošanai.

Jau pirmajā programmas darbības gadā skolēni apmeklēja vairāk nekā 14 000 kultūras norises visā Latvijā. Saņemts atzinīgs vērtējums ne vien no skolēniem un skolotājiem, bet arī no Izglītības kvalitātes valsts

dienesta. Kā konferencē uzsvēra programmas vadītāja Aija Tūna, liela nozīme ir izglītības un kultūras iestāžu sadarbībai jaunu norišu radīšanā, lai radītu skolēniem iespēju domāt, vērtēt, izjust, ļauties emocijām, runāt vai klusēt, kā arī atpazīt kontekstus, citātus, atsaucē, analogijas ar savu dzīvi un apkārtējās pasaules notikumiem.

Norvēģijas skolās tiek īstenota līdzīga iniciatīva – nacionāla līmeņa mākslas un kultūras programma „Norvēģijas kultūras skolas soma” (*the Cultural Rucksack*). Programma Norvēģijā pastāv kopš 2001. gada, un tā tiek uzskatīta par ārkārtīgi veiksmīgu. Ar savu pieredzi šī projekta īstenošanā dalījās Jūne Breivika (*June Breivik*) – pārstāve no Norvēģijas Kultūras ministrijas aģentūras „Kulturtanken”, kas atbild par to, lai skolēniem Norvēģijā būtu pieejama māksla un kultūra, tajā skaitā koordinē projektu „Norvēģijas kultūras skolas soma”. Aģentūra izveidota 2016. gadā, lai sekmētu sadarbību starp Kultūras ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju. Šobrīd aģentūra aktīvi strādā pie digitālo spēļu izveides un to, kā ar digitālajiem medijiem un platformām piesaistīt skolēnus, kuri nevēlas doties uz kultūras iestādēm. Ir izveidota digitālā platforma, kurā mākslinieki var sevi pieteikt iekļaušanai kultūras skolas somas projektā.

Par Norvēģijas kultūras somas projekta darbību reģionos stāstīja Lila Jakobsena (*Lill Jacobsen*) – programmas koordinatore Buskerudas reģionā netālu no galvaspilsētas Oslo. Programma piedāvā māksliniekiem braukt uz skolām, kā arī iespēju organizēt izbraucienus skolēniem uz kultūras iestādēm.

PRAKTISKĀ PIEREDZE PORTUGĀLĒ UN NORVĒGIJĀ

Portugālē EEZ grantu ietvaros tika īstenota iniciatīva „Cultural Footprint” ar mērķi veicināt pieejamību mākslai un kultūrai bērnu un jauniešu vidū dažādos reģionos, kā arī atbalstīt portugāļu mākslinieku sadarbību ar izglītības iestādēm. Portugāles pieredzē dalījās Fernando Čambels (*Fernando Chambel*). Programmas ietvaros bija padomāts arī

par pašiem mazākajiem – tika piedāvāta kultūras programma arī bērniem vecumā līdz trīs gadiem.

Marte Grete (*Marte Grette*) ir atbildīgā par izstādēm mākslas centrā Drammenā (*Drammen*) Norvēģijā. Mākslas centrs piedāvā savus pakalpojumus kultūras skolas somas projekta ietvaros. Projekts „In Real life” tika radīts, lai skolēni iepazītu mūsdienu mākslu. Sadarbojoties ar mākslas darbu autoriem, tiek piedāvāti pieci līdz seši mākslas darbi, kurus ved uz skolām, un skolēni kopā ar skolotājiem ar tiem strādā. Tiek sagatavota plaša informācija gan par mākslas darbiem, gan par to, kā veidot nodarbību. Pēc nodarbībām skolotāji mākslas centram sniedz atsauksmes par nodarbību gaitu. Nodarbība ir paredzēta apmēram 30 skolēniem un ilgst 45 minūtes. Skolēniem tā ir iespēja redzēt laikmetīgos mākslas darbus un pat iepazīties ar to autoriem.

Odne Sekelstens (*Ådne Sekkelsten*) pastāstīja par vietni „Scenekunstbruket”, kurā apkopotas visas profesionālās izrādes, kas piedalās Norvēģijas kultūras skolas somas programmā. Svarīga ir izrādes mākslinieciskā kvalitāte – lai izrādi iekļautu vietnē, to izvērtē sešu cilvēku komanda, kurā ir arī viens skolotājs. Diviem cilvēkiem no komandas ir jāredz izrāde klātienē, lai varētu izvērtēt, vai izrāde atbilst visiem kritērijiem un vai tā būs saistoša bērnu un jauniešu auditorijai.

Konferences ietvaros norisinājās divas diskusijas. Pirmā – par veidiem, kā „izmērīt” kultūras produktu kvalitāti, kā arī par to, kā ilgtspēja un mobilitāte ietekmē kvalitāti. Šajā diskusijā piedalījās Marte Grete, Odne Sekelstens un Aija Tūna. Otrajā diskusijā – „Ko mēs saprotam ar jēdzienu „auditorijas attīstība”? Kā efektīvi komunicēt esošo kultūras piedāvājumu?” – piedalījās Jūne Breivika, Lila Jakobsena un Fernando Čambels.

INFORMĀCIJA PAR KONFERENCI:

<https://eeagrants.lv/2019/10/31/notiks-starptautiska-konference-par-kvalitativa-kulturas-piedavajuma-radisanu-bernu-un-jauniesu-auditorijai/>

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	5
ATSLĒGAS VĀRDI UN GALVENIE JAUTĀJUMI, PLĀNOJOT KULTŪRAS NOTIKUMU BĒRNU UN JAUNIEŠU AUDITORIJAI	12
01 PIESAISTES LĪMENIS JEB BARJERU NOJAUKŠANA	15
• IEPAZĪŠANĀS AR AUDITORIJU	
• KULTŪRAS NOTIKUMA PIEEJAMĪBA	
02 IESAISTES LĪMENIS JEB SAIKNES RADĪŠANA AR SKATĪTĀJU	21
• RADOŠUMS UN KOPRADĪŠANA	
• IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS VADĪTĀJA IZVĒLE	
03 IZPRATNES JEB PIEREDZES RADĪŠANAS LĪMENIS	25
• SADARBĪBA AR SKOLĀM	
• AUDITORIJAS ATTĪSTĪŠANA	
04 TRANSFORMĀCIJAS JEB PERSONISKĀS IZAUGSMES LĪMENIS	31
• PERSONALIZĒT PIEREDZI	
• RUNĀT PAR SVARĪGO	
VADLĪNIJAS PROJEKTU SAGATAVOŠANĀ	36
TERMINOLOĢIJA	38
NODERĪGAS SAITES	41
KONTAKTI	42

ATSĒĢAS VĀRDI UN GALVENIE JAUTĀJUMI, PLĀNOJOT KULTŪRAS NOTIKUMU BĒRNU UN JAUNIEŠU AUDITORIJAI

MOBILITĀTE

Vai kultūras notikums ir viegli transportējams un pielāgojams dažādām norises vietām, piemēram, skolas aktu zālei vai reģionālajam kultūras namam?

ILGTSPĒJA

Kā nodrošināt notikuma ilgtspēju? Kā veicināt un uzturēt auditorijā vēlmi atgriezties (iesaistīties) otro un trešo reizi?

INTERAKTIVITĀTE

Vai auditorijai ir iespēja iesaistīties kādā no kultūras notikuma dzīves cikliem (radīšana, norise, attīstība)?

ATBILSTĪBA

Vai notikums ir aktuāls un atbilstošs konkrētai auditorijai?

PIEEJAMĪBA

Vai kultūras notikums ir pieejams visiem? Cik viegli sasniedzama ir definētā mērķauditorija?

JĒGPILNĪBA

Vai kultūras notikums ir nozīmīgs (skar būtiskas tēmas)? Vai tas būtu intelektuāls zaudējums auditorijai, ja kultūras notikums nenotiktu?

PIEREDZE

Vai ir skaidri definēts, kāds būs auditorijas ieguvums pēc kultūras notikuma apmeklējuma? Kādu pieredzi kultūras notikumam ir jāsniedz?

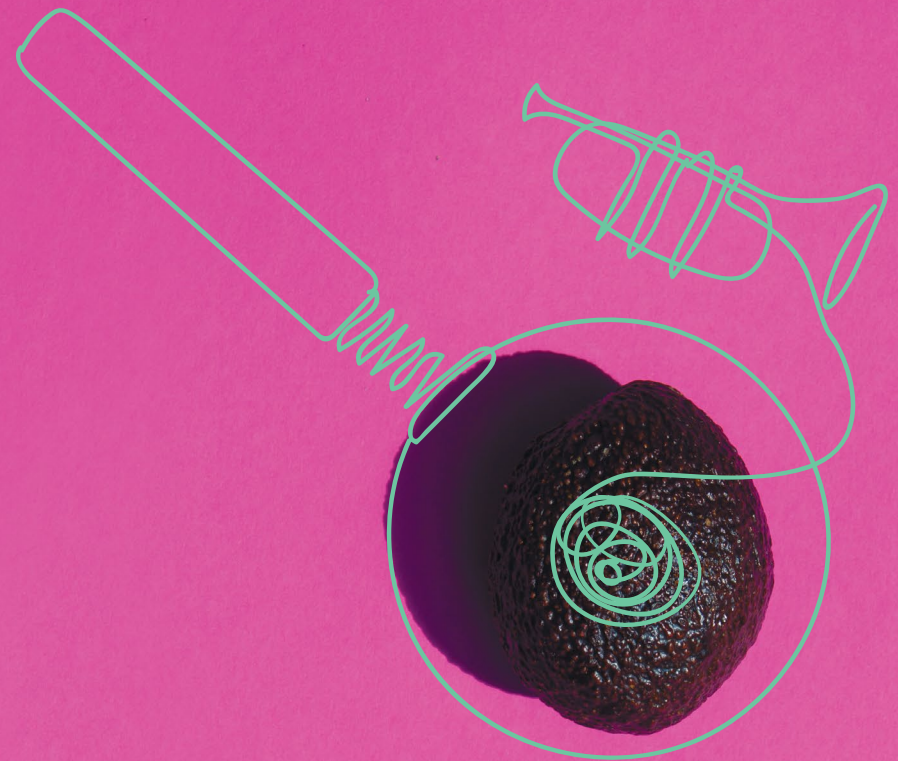
MEDIATORS

Vai ir domāts par profesionāla mediators iesaistīšanu, kas veidotu saikni starp auditoriju un kultūras piedāvājumu (mākslinieks, aktieris, kurators utt.)?

PRIEKŠIZPĒTE

Vai ir izpētītas mērķauditorijas vēlmēs un tēmas, par kurām būtiski runāt kultūras notikumā?

PIESAISTES LĪMENIS JEB BARJERU NOJAUKŠANA

PIESAISTES LĪMENIS JEB BARJERU NOJAUKŠANA

01

Auditorijas pamata vajadzību līmenis ietver pieejamību, atbilstību noteiktai vecuma grupai un vispārējo kultūras piedāvājuma pievilcību.*

* Mermiri, Tina. (2009). *Beyond Experience: culture, consumer & brand. The Transformation economy.* London: Arts & Business.

IEPAZĪŠANĀS AR AUDITORIJU

Notikumam jābūt orientētam uz noteiktu auditoriju; kultūras notikums, kas ir paredzēts visiem, rezultātā neder nevienam. Veidojot piedāvājumu noteiktai mērķauditorijai, jāņem vērā un jāizzina konkrētās vecuma grupas specifika un motivācija kultūras notikumu piedzīvot. Skolu auditorijas gadījumā motivāciju nosaka skolotājs, kas ir mediators starp skolēnu un kultūras notikumu.

„Visiem bērniem vajadzētu būt iespējām piekļūt augstas kvalitātes kultūras saturam neatkarīgi no viņu sociālā statusa un audzināšanas.”

*Jūne Breivika,
Kulturtanken*

Viens no nozīmīgākajiem atskaides punktiem, plānojot kultūras notikumu piedāvājumu un definējot to auditoriju, ir sadarbība ar skolām. Ir jāpārzina kultūras notikumu klāsts, kas ir pieejams ne tikai konkrētajā

skolā, bet arī pilsētā vai reģionā, tādējādi būs iespējams novērtēt, kādi notikumi trūkst vai nav pieejami.

„Ņemot vērā jauniešu vecumu, izcelsmi un iepriekšējo kultūras pieredzi, jāreķinās arī ar tādu resursu kā digitālās spēles. Tās ir ne tikai mūsdienu jauniešu auditorijas kultūras izpausme, bet var kļūt par daļu no kultūras piedāvājuma.”

*Jūne Breivika,
Kulturtanken*

Ir labi jāpazīst vietējā kopiena – jebkura kultūras notikuma saturam jābūt pielāgotam vietējai kultūrai un mentalitātei. Skatoties plašāk – saturam jābūt pielāgotam arī sabiedrības kultūras vērtībām (kultūrvidei), turklāt nemitīgi jāseko līdzi vērtību mainībai, kas var būtiski ietekmēt auditorijas paradumus.

Kultūras notikums jāplāno ne tikai atbilstoši skolēnu vecumam, bet arī pielāgojoties tam, kas viņam skolā ir jāapgūst; tā var nodrošināt skolēna gatavību (sagatavošanos) kultūras notikumam. Skolēns notikumu apmeklē ar konkrētu uzdevumu, zinot spēles noteikumus, – kas ir jāredz, kas jāsaprot.

KULTŪRAS NOTIKUMA PIEEJAMĪBA

Skolas kultūras notikumu iegādi / kultūras notikumu apmeklējumu plāno ļoti savlaicīgi, tāpēc kultūras institūcijām jābūt gatavām savlaicīgi nodrošināt aktuālāko piedāvājumu, un tas regulāri jāatjauno. Skolas somas projektā reti strādā jeb nestrādā vispār „pēdējā brīža” vai notikuma unikalitātes faktors.

Sagatavojot kultūras piedāvājumu skolēnu grupām, jāņem vērā, kā notiek mācību procesa plānošana: gan to, ka darbs notiek semestros, gan arī, ka noteiktos laikos ir eksāmeni vai brīvlaiks. Ir jāspēj radīt piedāvājums, kas būtu norises laika ziņā skolām piemērots, iespējams, piedāvājot notikumu programmu vismaz gadu uz priekšu, lai skolas var ieplānot kultūras notikuma apmeklējumu savlaicīgi. Skolām nepieciešams pārredzams kultūras notikumu plāns arī tāpēc, lai skolotāji varētu to sasaistīt ar katrā vecuma grupā (klasē) apgūstamo vielu.

Līdzās notikumiem, kuros nepieciešama auditorijas klātbūtne, nedrīkst aizmirst arī par kultūras piedzīvošanu caur digitālajiem medijiem. Komunicējot ar bērniem un jauniešiem caur digitālajiem medijiem, iespējams uzrunāt arī kultūras norisēs neieinteresēto auditoriju. Jaunās tehnoloģijas un sociālie mediji ir nenovērtējams palīgs pašā komunikācijā, tas ir tīkls, kas palīdz aizsniegt auditoriju un uzturēt regulāru interesi vienam par otru (tīklošanās).

IETEIKUMI

- 1 Radiet skaidrus spēles noteikumus, pirms notikuma piedāvājot iespējami daudz informācijas par to. Tas palielinās auditorijas interesi par gaidāmo notikumu!
- 2 Piedāvājiet informāciju iespējami daudzveidīgos veidos – infografiki, videotīzeri, attēli utt.!
- 3 Ja ir laiks un iespēja, katru kultūras notikumu, pirms piedāvāt plašākai auditorijai vai iekļaut kultūras piedāvājumā, ir vērts notestēt ar bērnu fokusgrupu. Notikums ir jāparāda auditorijai, kurai tas paredzēts, vietā, kādā tā norise plānota (klases telpa vai zāle).

IDEJAS

- 1 Veidojiet „gaidītāju rindas”! Ja kultūras notikums ir pieprasīts, jārada iespēja interesentiem rezervēt vietu gaidītāju rindā. Tas ļaus novērtēt, vai piedāvājumu nepieciešams paplašināt, cik tas būs reālistiski un ilgtspējīgi. Kultūras institūcijām turpmākajās darba sezonās tas ļaus mērķtiecīgāk saplānot piedāvājumu, rēķinoties ar pavisam reālu, ne tikai provizorisku, interesentu skaitu.
- 2 Sadarbojieties ar citām kultūras institūcijām! Plānojot un piedāvājot kopīgu kultūras programmu skolām, jūs ne tikai spēsiet piedāvāt daudzveidīgāku un plašāku kultūras pieredzi, bet arī atviegosiet skolotāju izvēli par labu vienam vai otram piedāvājumam.

[illegible]

IESAISTES LĪMENIS JEB
SAIKNES RADĪŠANA AR SKATĪTĀJU

IESAISTES LĪMENIS JEB SAIKNES RADĪŠANA AR SKATĪTĀJU

02

Šajā līmenī tiek nodrošinātas auditorijas emocionālās un radošās vajadzības, kā arī tiek izveidota saikne ar skatītāju, kas nākotnē var ietekmēt viņu attieksmi pret kultūras patēriņu.*

** Pine, Joseph, James Gilmore. (1998). The Experience Economy: Work is Theatre & Every Business a Stage. Boston: Harvard Business School Press*

RADOŠUMS UN KOPRADĪŠANA

Kultūras notikumam jāatrasa bērna radošums un fantāzija. Ne vienmēr izrāde ar izcilas kvalitātes mūziku vai atpazīstamiem aktieriem spēj rosināt fantāziju un radīt auditorijā līdzpārdzīvojumu. Līdz ar to izpaliek bērna iesaiste notikumā, jo bērns nav tikai skatītājs vai pasīvs vērotājs, viņam ir jādzīvo līdz notikumam un ar to jāidentificējas.

Kultūras notikumu iespējams padarīt interaktīvu, iekļaujot auditoriju visos notikuma dzīves cikla posmos, – idejas radīšanā, darbā pie notikuma veidošanas, notikuma norisē un, protams, arī piedzīvotā vērtēšanā.

„Prasmīgs starpnieks ir tāds, kas jūt bērnu noskaņojumu un veikli reaģē uz viņu jautājumiem un izteikumiem; tieši viņš var kļūt par kultūras notikuma veiksmes atslēgu.”

*Marta Grete,
Drammen*

IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS VADĪTĀJA IZVĒLE

Mākslinieks, izglītības programmas vadītājs vai skolotājs bieži kalpo kā starpnieks starp auditoriju un mākslas darbu, bet tajā pašā laikā ir pieejams, saprotošs un iedvesmojošs – aicina kopā nokļūt līdz nākamajam izpratnes līmenim.

Ar empātiju apveltīts un izglītots vadītājs spēs atraisīt auditoriju, veicināt radošumu un neformālu komunikāciju, tādējādi sekmējot pozitīvu pieredzi un vēlmi atgriezties. Un otrādi – neieinteresēts un neiedvesmojošs vadītājs var mazināt jebkādu interesi.

Ļoti bieži tieši pats mākslinieks ir arī vislabākais vadītājs, jo spēj savu sajūsmu un mīlestību pret savu mākslas veidu pārnest skatītājā.

IETEIKUMI

- ❶ Iesaistiet auditoriju un dodiet uzdevumus, kopā radot mākslas darbu!
- ❷ Sniedziet iespēju ikvienam dalībniekam kultūras notikuma laikā parādīt savas individuālās spējas un zināšanas!
- ❸ Ja tas atbilst norises vēstījumam un noskaņai, varat izmantot iesaistes elementus, tādējādi fokusējot uzmanību uz notiekošo.

IDEJAS

- ❶ Kultūras profesiju pielaikošana – aktivitāte, kas ne tikai iepazīstina skolēnus ar profesiju, kas iesaistīta kultūras piedāvājuma radīšanā, daudzveidību, bet arī dod iespēju iejusties konkrētu speciālistu darba ikdienā, praktiski darbojoties autentiskā kultūras vidē (muzejs, teātris, kino utt.).
- ❷ Parādīt skolēniem, kas slēpjas aiz kultūras notikuma, kā tas top (kino vai teātra tapšanas aizkulisēs, mākslinieka darbnīcā, dejas izrādes mēģinājums utt.).

IZPRATNES JEB PIEREDZES RADĪŠANAS LĪMENIS

IZPRATNES JEB PIEREDZES RADĪŠANAS LĪMENIS

03

Kultūras notikumam nav auditorijai jāsniedz akadēmiskas zināšanas, tam ir jāizaicina auditoriju sniegt savu interpretāciju par to, ko viņi piedzīvo. Līdz ar to var uzskatīt, ka katrā auditorijas dalībniekā kultūras notikums radīs atšķirīgu reakciju, veicinot patiesu dialogu starp skatītāju un autoru.*

** Pine, Joseph, James Gilmore. (1998). The Experience Economy: Work is Theatre & Every Business a Stage. Boston: Harvard Business School Press*

SADARBĪBA AR SKOLĀM

Sadarbības procesā starp skolu un kultūras notikuma veidotājiem jācenšas izvairīties no savstarpējas pienākumu pārklāšanās. Katram ir savi uzdevumi un mērķi. Kultūras notikumam ir jāsniedz autentiska un unikāla pieredze, kas nav iespējama skolā. Skolēni, piemēram, neiet uz muzeju, lai strādātu ar darba lapām, vai uz teātri – lai darbotos ar krāsojamām lapām un zīmētu; to visu viņi var darīt skolā. Kultūras notikumam ir jāparāda kultūras un mākslas daudzveidība visās tās formās un izteiksmēs.

Veidojot kultūras piedāvājumu, māksliniekiem ir jāsadarbjas ar skolotājiem, turklāt ne tikai formāli, bet jēgpilni sasaistot kultūras notikuma mērķi ar konkrētu mācību vielu, lai tas organiski kļūtu par daļu no mācību (un mācīšanās) procesa. Tas ir radošs mācību

process, kas neaizstāj, bet papildina. Turklāt intensīva komunikācija ar skolotājiem pirms kultūras notikuma dod iespēju skolotājam izdarīt visu nepieciešamo, lai sagatavotu skolēnu notikumam.

Tikpat būtiska ir komunikācija ar skolotājiem arī pēc kultūras notikuma, veidojot atgriezenisko saikni starp kultūras notikumu īstenotājiem un skolu auditoriju; tas ļauj iegūt auditorijas pieredzes novērtējumu. Auditorijas uztvere ir kultūras notikuma novērtēšanas neatņemama sastāvdaļa.

AUDITORIJAS ATTĪSTĪŠANA

Mākslinieki nezina, kas skolā notiek ar auditoriju stundu pirms kultūras notikuma un stundu pēc. Tāpēc ir nepieciešams sadarboties ar skolotājiem, lai kopīgi sagatavotu auditoriju (to „iesildītu”) kultūras notikumam un lai novērtētu kultūras notikuma efektu, kad tas ir beidzies (sarunas un iespaidi pēc notikuma).

„Mēs negribam pamācošas un didaktiskas izrādes; gribam, lai primārā ir māksla, bet, lai pedagogs arī saredz, kā to tālāk izmantot mācību un audzināšanas darbā.”

*Aija Tūna,
programmas „Latvijas skolas soma” vadītāja*

Jārēķinās, ka katrai auditorijai pirms kultūras notikuma pastāv sākotnējās bailes par nezināmo, kas, protams, ir aizraujoši, jo spēj radīt pārsteiguma efektu, to piedzīvojot. Bet, lai auditorija no kultūras notikuma negaidītu vairāk nekā tā veidotāji plānojuši dot, skolotājam pirms tam skolēni ir jāsatav. Vislabāk, ja tās ir vairākas mācību stundas, kuru laikā skolotājs iepazīstina skolēnus ar gaidāmo notikumu, papildu informāciju var meklēt arī paši skolēni. Pēc tā ieteicams veltīt mācību stundu, lai pārrunātu iespaidus: redzēto, dzirdēto utt.

Ir daudz neformālas metodes, kā iegūt auditorijas novērtējumu un konstatēt gaidīto. Piemēram, grupu darbs, iesaistoties māksliniekiem, kas piedalīsies kultūras notikumā. Kopā ar māksliniekiem strādājot, skolēni un skolotāji uzzinās vairāk par gaidāmo, savukārt, mākslinieki iepazīs savu auditoriju un viņu pieredzi.

„Rīgas Cirka skola ir vieta, kur bērniem attīstīties, iepazīstot mākslu. Tas, ko mēs gribam iemācīt bērniem, ir attīstīties, sevi izzinot; izmantot savu ķermeni kā izpausmes līdzekli, meklēt motivāciju sadarbībā nevis sacensībā. Mākslā nav runa par sacensību, bet gan par pašizpaušmi.”

*Māra Pāvula,
Rīgas cirka skola*

Ņemot vērā, ka skolēni bieži ir atvērtāki laikmetīgajai mākslai un kultūrai nekā skolotāji, kultūras notikumu īstenotājiem jārūpējas arī par skolotāju izglītošanu. Semināri, profesionālās pilnveides kursi un lekcijas ir dažas no formām, kas piedāvā iespēju ne tikai prezentēt aktuālo kultūras piedāvājumu, bet arī nodrošināt padziļinātas zināšanas par tēmām un jautājumiem, kas ir ietverti kultūras notikumā. Klātienēs tikšanās ar skolotājiem ļaus precīzāk un pārliecinošāk prezentēt plānotās norises mērķus.

IETEIKUMI

- 1. Ļaujiet piedzīvot, nevis māciet!
- 2. Izvairieties būt didaktiski, tā vietā dodiet telpu bērnu radošajai pašizpaušmei. Kultūras pieredzē nav pareizo un nepareizo atbilžu – katrs skatītājs sajūt un saprot to, ko vēlas.
- 3. Nebaidieties savai auditorijai uzstādīt augstas mākslinieciskās prasības!
- 4. Nebaidieties no starpdisciplināriem projektiem – nemēģiniet nevajadzīgi piedēvēt savu kultūras produktu noteiktai kultūras jomai, jo auditorijas pieredze ir primāra, bet definīcija – sekundāra.

IDEJA

- 1. Viens no veidiem, kā veicināt auditorijas zināšanas par mākslu un kultūru, ir organizēt seminārus un diskusijas pēc izrādēm un citiem kultūras notikumiem. Tas ir arī lielisks veids, kā iegūt atgriezenisko saiti par kultūras notikumu nozīmi un iegūto pieredzi.
- 2. Kultūras notikums var būt arī efektīvs pedagoģisks instruments, jo, zinot konkrētās auditorijas pieredzes un zināšanu kontekstu, ar kultūras notikumu iespējams padziļināt un paplašināt tās zināšanas.

[illegible]

TRANSFORMĀCIJAS JEB PERSONISKĀS IZAUGSMES LĪMENIS 04

Jēgpilna auditorijas un kultūras produkta mijiedarbība var veicināt neatgriezenisku transformāciju konkrētajā notikuma dalībniekā, mudinot viņu uz pilnīgu dzīves veida, pasaules priekšstatu un ieradumu maiņu.*

* Mermiri, Tina. (2009). *Beyond Experience: culture, consumer & brand. The Transformation economy*. London: Arts & Business.

PERSONALIZĒT PIEREDZI

Kultūras notikumam ir jākļūst par personīgi vērtīgu pieredzi ikkatram, kas notikumā piedalās. Tas iespējams tikai tad, ja labi pazīst savu auditoriju – tās dzīvi un sociālo realitāti. Piedzīvojot kultūras paradigmas maiņu, auditorija jau sen vairs nav tikai pasīvi skatītāji, tā ir daļa no notikuma, bez kuras notikums nebūtu iespējams. Ar savu personīgo pieredzi auditorija kļūst par aktīvu satura veidotāju, un līdz ar to notikumam ir jākļūst par platformu, kur mijiedarbojas abu pušu idejas, pieredze un zināšanas, veicinot mainību un attīstību.

Ir saturs, un ir forma. Tas, kas teātrī visvairāk var mulsināt skatītāju, ir forma. Saturs laika gaitā nemainās: mīlestība, sevis izzināšana, nāve, attiecības ar vecākiem. Tās ir mūžīgās tēmas visos laikos. Tas, kas mainās, ir ietvars.

Elmārs Senkovs, režisors

Līdzdalība kultūras notikumā ne tikai veicina auditorijas radošumu, bet var sniegt nozīmīgāku efektu arī globālākā līmenī – pozitīvā veidā mainīt auditorijas priekšstatus, paradumus un izpratni. Dalība kultūras notikumā var kļūt par iespēju auditorijai izteikt savas domas un izpausties, līdz ar to tā veidotājiem jāparedz savā notikumā šāda iespēja.

„Kultūras piedzīvošanas procesā tiek attīstītas mūsu kompetences un estētiskā pieredze, kas savukārt paplašina mūsu pasaules skatījumu. Tas nav kaut kas tāds, ko mēs varam iemācīties no grāmatām.”

*Lila Jabobsena,
„Kultūras skolas somas” programmas koordinatore
Buskerudas reģionā, Norvēģijā*

RUNĀT PAR SVARĪGO

Kultūras notikumam jāiekļauj ne tikai mākslinieciskā un izglītojošā, bet arī sociālā un politiskā dimensija, kā arī jautājumi, kas saistīti ar vides saglabāšanu un aizsardzību. Notikumā iespējams izvērst tādas tēmas kā, piemēram, klimata pārmaiņas, dabas aizsardzība utt. Tostarp jāspējina skolas vecuma bērnu un jauniešu piederības sajūta un valstiskā identitāte.

Vērtību kultūras notikumam piešķir pati auditorija – simbolisko, emocionālo, sociālo utt., līdz ar to notikumam jāpiedāvā iespēju daudzveidība, kādā var domāt un runāt par nozīmīgām tēmām.

IETEIKUMI

- 📌 Kultūras piedzīvošanās procesā sniedziet savai auditorijai jēgpilnu zināšanu kopumu, lai iedrošinātu viņus izteikties ne tikai par mākslas un kultūras procesiem, bet arī par sabiedrību un savu vietu tajā.

IDEJAS

- 3 Lai celtu vispārējo kultūras piedāvājumu kvalitātes līmeni un radītu jēgpilnāku pieredzi savai auditorijai, nevajag baidīties iesaistīties starptautiskos sadarbības projektos un sadarboties ar ārvalstu māksliniekiem.

PIEZĪMĒM

[illegible]

VADLĪNIJAS PROJEKTA SAGATAVOŠANĀ EEZ GRANTA ATKLĀTĀ KONKURSA „ATBALSTS PROFESIONĀLĀS MĀKSLAS UN KULTŪRAS PRODUKTU RADĪŠANAI BĒRNU UN JAUNIEŠU AUDITORIJAI” IETVAROS

1. solis. IDEJAS PRIEKŠLIKUMA IZSTRĀDE

- Esiet konkrēti, identificējot sākotnējo piedāvāto projekta ideju.
- Definējiet skaidrus projekta mērķus un rezultātus, uz kuriem tiecaties.

2. solis. DIVPUSĒJĀS SADARBĪBAS VEIDOŠANA UN STIPRINĀŠANA

Donorvalstu projektu partneris ir obligāts priekšnosacījums, lai varētu pretendēt uz finansējumu!

- Uzrunājot partneri, esiet ļoti konkrēti! Precīzi prezentējiet savu projekta ideju un stāstiet par to, ko sagaidāt no donorvalstu partnera projekta ietvaros un kāds būs donorvalstu partnera ieguvums no projekta.
- Piedāvāji idejas, kas ir saistošas arī projektu donorvalstu partneriem. Sadarbībā vienlīdz ieinteresētas būs abas puses, ja projektu īstenotāji un to partneri būs līdzvērtīgās pozīcijās.

3. solis. KOPĪGI PĀRRUNĀTI SASNIEDZAMIE MĒRĶI, VEICAMIE UZDEVUMI UN DIVPUSĒJĀS SADARBĪBAS MODELIS

- Plānojiet aktīvu donorvalstu sadarbības partneru iesaisti projekta īstenošanā.
- Vienojieties par skaidru sadarbības modeli, donorvalstu partnera lomu projekta aktivitātēs un projekta īstenošanas laikā pie tā pieturieties.

4. solis. KOPĪGI ATTĪSTĪTA IDEJA

- Veltiet pietiekami daudz laika, lai savstarpēji iepazītos un izstrādātu kopīgu ideju, kuras ietvaros divpusējās sadarbības rezultātā pieredzes un zināšanu apmaiņa notiks abos virzienos.
- Sadarbībā ar donorvalstu partneriem attīstiet projekta ideju, lai tā būtu interesanta gan projekta iesniedzējiem, gan partneriem.
- Izstrādājot ideju, svarīgi neaizmirst pašu būtiskāko – paredzēt aktivitātes, kas ir saistošas projektā paredzētajai konkrētajai mērķa grupai.

Uzstādiet par mērķi projekta ietvaros radīt kultūras produktu, kas ietver lielāko daļu no šiem nosacījumiem:

1. Tas ietver aktuālas, sociāli nozīmīgas tēmas.
2. Tas ir oriģināls / inovatīvs.
3. Tas ir interaktīvs.
4. Tas ir saistīts ar mācību saturu un sekmē izglītības standartā noteikto mērķu sasniegšanu.
5. Tas ietver dažādu žanru mijiedarbību.
6. Tas ietver mijiedarbību ar mērķauditoriju un tās refleksiju pirms un pēc notikuma.
7. Tas ir replicējams.
8. Tas ir mobils.
9. Tā ietvaros ir paredzēta projekta rezultātā tapušās norises aprobežšana, izrādot / novadot to plānotajai skolas vecuma bērnu vai jauniešu auditorijai.
10. Tas ir starpdisciplinārs.

- Domājiet par projekta ilgtspēju pēc projekta pabeigšanas un radiet tādu kultūras produktu, kas spēj dzīvot ārpus projekta.
- Piesaistiet augsti kvalificētu personālu ar plašu pieredzi dažādās jomās un izprotiet katra projekta dalībnieka lomu tajā.

- Izplānojiet projekta vadības un uzraudzības mehānismu un neaizmirstiet laikus paredzēt potenciālos riskus, kā arī izstrādājat rīcības plānu risku iestāšanās gadījumā.

5. solis. SAGATAVOJIET PROJEKTA IESNIEGUMU UN IESNIEDZIET TO ATKLĀTĀ PROJEKTU KONKURSA PIRMAJĀ VAI OTRAJĀ KĀRTĀ LATVIJAS REPUBLIKAS KULTŪRAS MINISTRIJĀ

- Aizpildot projekta iesniegumu veidlapu, pārliecinieties, ka ir norādīta mērķtiecīga un konkrēta informācija, kas sniedz precīzas atbildes uz veidlapā uzdotajiem jautājumiem.
- Projekta iesniegumu vērtēšanas procesā tiks iesaistīti kultūras jomaspēksti un programmas donorvalstu partneri, tādēļ projektu iesniedzējiem jāreķinās, ka process no projektu iesniegšanas līdz augstāko vērtējumu ieguvušo projektu apstiprināšanai un projekta darbību uzsākšanai var aizņemt līdz sešiem mēnešiem.

TERMINOLOĢIJA

ATKLĀTAIS PROJEKTU KONKURSS – programmas kultūras jomas ietvaros īstenotais atklātais konkurss „Atbalsts profesionālās mākslas un kultūras produktu radīšanai bērnu un jauniešu auditorijai”, kas tiks sludināts divās kārtās.

DIVPUSĒJĀ SADARBĪBA – sadarbība starp kultūras organizācijām no Latvijas un donorvalstīm, kas ir obligāts priekšnosacījums dalībai atklātajā konkursā.

DONORVALSTIS – Islande, Lihtenšteinas Firstiste un Norvēģijas Karaliste.

DONORVALSTU PROJEKTU PARTNERIS – projekta īstenošanā iesaistīta kultūras organizācija no donorvalstīm, kas ir donorvalstu publisko vai privāto tiesību juridiskā persona, kuru pamatdarbība ir kultūras vai radošajā nozarē, kā arī fiziskas personas, kas ir Lihtenšteinas likumīgie rezidenti.

EIROPAS EKONOMIKAS ZONAS (EEZ) FINANŠU INSTRUMENTS – finanšu instruments, kura finansējumu nodrošina Eiropas Ekonomikas zonas un Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas valstis un ar kura atbalstu tiek īstenota programma.

LAIKMETĪGĀ MĀKSĻA – ar profesionāliem laikmetīgiem mākslas un kultūras produktiem šīs programmas ietvaros tiek saprasti tādi kultūras un mākslas produkti, kas laikmetam atbilstoši veicina kultūras izpratni, līdzpārdzīvojumu un kritisko domāšanu, dod iespēju interpretēt mākslas un kultūras produktu, ietver aktuālas tēmas, runā par sabiedrībai svarīgiem kopīgiem uzskatiem un vērtībām, kā arī, kas nav amatiermāksla.

LATVIJAS SKOLAS SOMA – Latvijas simtgades iniciatīva, kuras mērķis ir valsts garantētās izglītības ieguves sistēmas ietvaros nodrošināt iespēju skolas vecuma bērniem un jauniešiem izpētīt un iepazīties ar Latvijas vērtībām un tās kultūras telpu, tādējādi stiprinot piederības sajūtu un nacionālo identitāti.

LĪDZFINANSĒJUMA SANĒMĒJS – projekta iesnieguma iesniedzējs, kura projekta iesniegums ir ticis apstiprināts.

NORVĒĢIJAS MĀKSĻAS PADOME (ARTS COUNCIL NORWAY) – Nacionālais EEZ finanšu instrumenta kontaktpunkts Norvēģijā, kas sniedz atbalstu Norvēģijas projektu partneriem dažādos posmos. Norvēģijas Mākslas padome sadarbojas ar Latvijas Republikas Kultūras

ministriju, sniedzot ieguldījumu atklātā projektu konkursa izstrādē, partnerību veicināšanā, kā arī izplata informāciju par atklātajiem konkursiem un divpusējām vizītēm Norvēģijā.

PROGRAMMA „VIETĒJĀ ATTĪSTĪBA, NABADZĪBAS MAZINĀŠANA UN KULTŪRAS SADARBĪBA” – pasākumu kopums, ko plānots īstenot ar EEZ finanšu instrumenta atbalstu, kas ir vērsti uz konkrētu rezultātu un mērķu sasniegšanu un kas ir noteikts saprašanās memoranda B pielikumā.

PROGRAMMAS APSAIMNIEKOTĀJS – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija ir noteikta kā atbildīgā par visas programmas īstenošanu.

PROGRAMMAS PARTNERIS – Kultūras ministrija ir noteikta kā programmas partneris un ir atbildīga par programmas kultūras jomas atklātā konkursa ieviešanu.

PROJEKTA IESNIEGUMA IESNIEDZĒJS – Latvijas Republikas publisko vai privāto tiesību juridiskā persona, tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestāde, kuru pamatdarbība ir kultūras vai radošajā nozarē ar pieredzi profesionālās mākslas un kultūras jomā, kas sagatavo projekta iesniegumu un iesniedz to vērtēšanai atklātā konkursa atlasē.

PROJEKTA IESNIEGUMS – iesniegums (aizpildīta veidlapa, tās pielikumi un citi dokumenti), ko iesniedz projekta iesnieguma iesniedzējs, lai pretendētu uz projektam nepieciešamo EEZ finanšu instrumenta un valsts budžeta līdzfinansējumu.

NODERĪGAS SAITES

Jaunami un aktuālākā informācija par atklāto konkursu:
<https://eeagrants.lv/regionala-attistiba-un-kultura/par-programmu/>

www.eeagrants.lv

www.eeagrants.org

www.facebook.com/EEANorwayGrantsLatvia/

www.facebook.com/EEANorwayGrants/

LATVIJA

www.km.gov.lv

www.lv100.lv/programma/latvijas-skolas-soma/

<https://lv100.lv/jaunami/latvijas-skolas-soma-foruma-materiali/>

NORVĒGIJA

www.kulturradet.no/english

www.kulturtanken.org/

www.scenekunstbruket.no/en

PORTUGĀLE

www.eeagrants.org/archive/2009-2014/programmes/PT09

www.youtube.com/channel/UCMR2Ggz_-3hmnhtwZ4OCVxA/videos

ISLANDE

www.en.rannis.is/funding/education/eea--norway-grants/nr/2626

LIHTENŠTEINA

www.eeagrants.li/?page=2264&lan=en

KONTAKTI

LATVIJAS REPUBLIKAS KULTŪRAS MINISTRIJA

pasts@km.gov.lv

ZANDA SAULĪTE

Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Eiropas Savienības fondu departamenta direktore
Zanda.Saulite@km.gov.lv

JUSTĪNE JANSONE

Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Eiropas Savienības fondu departamenta Finanšu instrumentu attīstības nodaļas vecākā referente
Justine.Jansone@km.gov.lv

AIJA TŪNA

Latvijas Republikas Kultūras ministrijas Latvijas valsts simtgades biroja Izglītības un jauniešu projekta vadītāja
Aija.Tuna@km.gov.lv

NORVĒGIJAS MĀKSLAS PADOME (ARTS COUNCIL NORWAY)

eeagrants@kulturradet.no

RAGNHILDUR ZOĒGA

Islandes pētījumu centra (*The Icelandic Centre for Research*)
vecākā padomniece
Ragnhildur.Zoega@rannis.is

ARNO OEHRI

Lihtenšteinas Kultūras ministrijas
EEZ finanšu instrumenta koordinators kultūras jomā
arnooehri@eeagrants.li